

2. Sayı

ÖZGÜR ÇİZGİ

Güncel Siyasi ve Ekonomi Bülteni

1 - 15 Şubat 2026

Dergi Adı: Özgür Çizgi
ISSN: 3108-8392

İmtiyaz Sahibi (Yayımcı):
Ülkü Neslihan AKTAŞ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Nevzat ADİL

Editör (Baş Editör):
Ramazan AKTAŞ

Editör Yardımcıları:
Mete Doğanay
Mansur Konuralp AKTAŞ

Yayın Türü: Süreli Yayın

Yayın Periyodu: Yılda 12 sayı

Yayıncı Adresi:
Büyükesat Mahallesi Mahatma Gandhi Caddesi
52/7 Çankaya ANKARA

İletişim:
E-posta: iletisim@ozgurcizgi.com.tr
Web: www.ozgurcizgi.com.tr

Dizgi ve Tasarım:
Ülkü Neslihan AKTAŞ
Zeynep OCAK

İÇİNDEKİLER

**Yüksek Enflasyon
Ortamında İşletmeler 01**

**Enflasyon
Muhasebesi - 2 05**

**Borsa İstanbul'u 2026
Yılında Hangi Faktörler
Şekillendirir? 10**

İran Üzerine... 13

**Barış mı
Teslimiyet mi? 19**

**Yeni Bir Zihin Çağı :
Yapay Zeka ile Yaşamak 25**

**Veri mi Bizi Koruyor,
Biz mi Veriyi? 30**

Bir Penguenin Anatomisi 34

**Yazmazsam Olmaz, Yaban
Domuzları ile İç İçe Bir Yaşam 38**

**Veliler Özel Okullarda
Disiplinsizliği ve
Yönetimde Tutarsızlıkları
Affetmiyor! 44**

**Konutta Yaman
Çelişki : 1562 47**

YÜKSEK ENFLASYON ORTAMINDA İŞLETMELER

YÜKSEK ENFLASYON, İŞLETMELER İÇİN HER ŞEYDEN ÖNCE BİR BELİRSİZLİKTİR. UZUN VADELİ PLANLARIN ZORLAŞTIĞI BU ORTAMDA AYAKTA KALABİLMEK; NAKİT AKIŞINI, MALİYETLERİ VE RİSKLERİ DOĞRU YÖNETMEYE BAĞLIDIR.

YOĞUN SİS ALTINDAKİ FIRTINALI BİR DENİZDE YOL ALMAYA BENZEYEN BU SÜREÇTE, İŞLETMELERİN ROTASINI KORUYABİLMESİ DOĞRU FİNANSAL VE YÖNETSEL KARARLARLA MÜMKÜNDÜR.

Yüksek enflasyon ortamı işletmeler için her şeyden önce bir belirsizlik anlamına gelir ki; bu durum uzun vadeli planlama yapmayı zorlaştırırken, kısa vadeli kararların ön plana çıkmasına neden olur. İşletmelerin bu zorlu dönemde ayakta kalabilmeleri ve sürdürülebilirliklerini koruyabilmeleri için temel fonksiyonları kapsamında şu stratejileri izlemeleri yararlı olabilir:

1. Finansal Yönetim ve Nakit Akışı

• **Enflasyon Muhasebesi ve Fiktif Kârlar:** Enflasyonist ortamlarda işletmeler, enflasyon muhasebesi uygulamadıkları takdirde gerçekte olmayan (fiktif) kârlar elde etmiş gibi görünebilirler. Bu durum, sermayenin erimesine ve gerçekte olmayan kârlar üzerinden fazladan vergi ödenmesine yol açar; bu nedenle muhasebe süreçlerinde profesyonel destek alınarak vergi matrahını düşürecek yasal tedbirler alınmalıdır.

• **Likiditeye Odaklanma:** Enflasyon döneminde işletme sermayesi ihtiyacı sürekli artar. İşletmelerin en avantajlı olanları bu döneme likit (nakit gücü yüksek) girenlerdir; bu süreçte nakit bütçelerine özel önem verilmeli, miktar ve zaman planlaması titizlikle yapılmalıdır.

• **Yatırım ve Borçlanma Dengesi:** Yüksek faiz oranları nedeniyle borçlanma maliyeti artar; bu yüzden yatırımların mümkünse **öz sermaye** ile yapılması, borç kullanılacaksa vadesinin uzun tutulması kritik önemdedir. Ayrıca, kullanılmayan maddi duran varlıklar elden çıkarılarak nakit girişi sağlanmalıdır.

• **Risk Yönetimi ve Hedging:** İşletmeler maruz kaldıkları kur, faiz ve likidite risklerini ölçmeli ve yönetmelidir. Özellikle ihracatçılar ve KOBİ'lerin döviz kuru dalgalanmalarına karşı türev ürünlerle (forward, opsiyon vb.) kendilerini korumaya (hedge etmeye) çalışmaları gerekmektedir.

2. Pazarlama ve Fiyatlama Stratejileri

- **Hedef Maliyetleme (Target Costing):** İşletmeler sadece maliyetin üzerine kâr ekleyerek fiyat belirlemek yerine, piyasa koşullarına göre oluşan fiyatı gözetmeli ve bu fiyata göre maliyetlerini kontrol altına almalıdır.

- **Dolaylı Fiyat Ayarlamaları:** Müşteri kaybını önlemek için doğrudan fiyat artışı yerine; ürünün gramajını azaltma, ambalaj maliyetini düşürme veya önceden ücretsiz sunulan servislerin ücretlendirilmesi gibi yöntemler kullanılabilir.

- **Kâr Marjlarının Yönetimi:** Enflasyon döneminde işletmelerin fiyat belirleme esnekliği arttığı için kâr marjlarını yukarı çekme eğilimi oluşur. Ancak bu durum, verimsizlikleri örtbas etmemeli; satış hacminin önemi azalsa da piyasa trendleri yakından takip edilmelidir.

3. Üretim ve Tedarik Zinciri

- **Maliyet Kontrolü ve Verimlilik:** Yüksek enflasyonda verimsizlikten kaynaklanan maliyet artışlarını fiyata yansıtmak kısa vadede mümkün olsa da uzun vadede ayakta kalmanın yolu üretim sistemlerini verimli hale getirmektir. Ölçek ekonomisinden yararlanılarak sabit giderler daha fazla ürüne yayılmalıdır.

- **Esnek Tedarikçi Ağları:** Hammade tedarikinde yaşanabilecek aksaklıklara karşı esnek tedarikçi ağları oluşturulmalı ve e-tedarik gibi teknolojik imkânlar kullanılarak en uygun fiyata hammadde temini sağlanmalıdır.

- **Stok Yönetimi:** Düşük enflasyon döneminin aksine, yüksek enflasyonda stok tutmak bir kazanç yolu haline gelebilir; ancak bu durumun riskli bir spekülasyona dönüşmesine dikkat edilmelidir.

4. İnsan Kaynakları

• **İşgücü Verimliliği:** Üretim maliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturan işçilik giderlerini yönetmek için işgücü verimliliğini artıracak bilimsel teknikler uygulanmalıdır.

• **Nitelikli Eleman Yatırımı:** Ekonomik daralma dönemlerinde diğer firmaların işten çıkardığı nitelikli personeli bünyeye katmak, uzun vadede büyük bir rekabet avantajı sağlayabilir.

Özetle, yüksek enflasyon döneminde işletmeler kâr odaklılıktan değer maksimizasyonuna ve risk yönetimine geçiş yapmalı, verimliliklerini artırırken likidite dengelerini titizlikle korumalıdır.

Yüksek enflasyonda işletme yönetmek, yoğun sis altındaki fırtınalı bir denizde yelken açmaya benzer: Rotayı yani uzun vadeli planı görmek zordur; bu yüzden kaptanın (yönetici) gözü sürekli göstergelerde (nakit akışı ve maliyetler) olmalı, geminin dengesini (likidite) bozmadan rüzgârın (fiyat artışları) şiddetine göre yelkenleri (fiyatlandırma ve üretim) hızla ayarlamalıdır. Yüksek enflasyon döneminde işletmeler kâr odaklılıktan değer maksimizasyonuna ve risk yönetimine geçiş yapmalı, verimliliklerini artırırken likidite dengelerini titizlikle korumalıdır.

Prof. Dr. RAMAZAN AKTAŞ KİMDİR?

2004'ten beri TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İşletme Bölümü Öğretim Üyesidir.

Aynı zamanda "Finans", "Girişimcilik" ve "KOBİ'ler" konusunda eğitim vermektedir. Alanıyla ilgili çok sayıda kitap, makale ve konferans bildirileri bulunmaktadır.

ENFLASYON MUHASEBESİ BİLMECESİ - 2

“Zaten enflasyon
düzeltmesinin
yapılmaması tüm
 tarafların ortak isteğiydi.”

Enflasyon muhasebesi ile ilgili hazırladığımız ilk yazıya “2025 hesap döneminin bitmesine çok kısa bir süre kalan bugünlerde enflasyon muhasebesi yine çok tartışılan bir konu olarak gündemdeki yerini almıştır” cümlesi ile başlamıştık.

Öncelikle belirtelim ki enflasyon muhasebesi bilmececi önemli ölçüde çözüldü. 25 Aralık 2025 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanan 7571 Sayılı Kanun ile Vergi Usul Kanununa eklenen geçici 37’inci madde uyarınca enflasyon düzeltmesi şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmaksızın 2025-2026-2027 hesap dönemleri için enflasyon düzeltmesi yapılmayacağı karara bağlanmıştır.

Zaten enflasyon düzeltmesinin yapılmaması tüm tarafların ortak isteğiydi. Yine hatırlanacağı üzere bir önceki yazımızı “ikinci yazımızda sürecin 2003 ve takip eden yıllardaki kısmını ele alarak, enflasyon düzeltmesinin ne olup ne olmadığını, son yıllarda iş çevrelerinin neden enflasyon düzeltmesini isteyip sonra vazgeçtiğini tartışacağız” cümlesi ile bitirmiştik. Şimdi süreci buradan itibaren ele alalım.

2003 yılında Vergi Usul Kanununa eklenen Mükerrer 298’inci madde ile enflasyon düzeltmesi müessesesi getirilmiştir. Söz konusu maddede enflasyon düzeltmesi uygulanmasının şartları “fiyat endeksindeki artışın, içinde bulunan dönem dâhil son üç hesap dö-

neminde %100'den ve içinde bulunan hesap döneminde % 10'dan fazla olması halinde malî tablolar enflasyon düzeltmesine tâbi tutulur. Enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer" şeklinde belirlenmiştir. Enflasyon düzeltmesi 2003 yılında ilk defa uygulanacağından sadece bu yıla ilişkin enflasyon düzeltmesine ilişkin hususlar Kanunun geçici 25'inci maddesinde ayrıca düzenlenmiştir.

Vergi Usul Kanunundaki enflasyon düzeltmesine yönelik hususlar uluslararası standartlara paralel olarak düzenlenmiştir. Ancak uluslararası standartlar hem bilançonun hem de gelir tablosunun düzeltilmesi gerektiğini belirtmekle beraber Vergi Usul Kanunun Mükerrer 298'inci maddesi büyük çoğunlukla bilançoya yönelik düzeltmeyi esas almıştır. Gelir tablosuna yönelik olarak, gelir tablosu kalemlerinin düzeltilmesinde basit ortalama yönteminin kullanılabileceğini belirtmekle yetinmiştir. Aynı maddede hangi mali tabloların düzeltmeye tabi tutulacağını belirleme yetkisi Maliye Bakanlığına verilmiştir.

Kanunun, yukarıda açıklanan, ilgili iki maddesinin uygulanmasına yönelik iki tebliğ hazırlanarak yayımlanmış ve ilk enflasyon düzeltmesi 2003 yılında uygulanmıştır. Bu uygulamada Maliye Bakanlığı sadece bilançonun düzeltmeye tabi tutulacağını belirtmiştir.

Enflasyon düzeltmesi oldukça teknik bir konudur. İlgili dönemde muhasebe meslek mensuplarının bu konudaki bilgi ve tecrübeleri oldukça kısıtlı olduğundan Maliye Bakanlığı uygulamada karşılaşılan sorunlara çözüm getirmek için çeşitli sirkülerler yayımlamıştır. Uygulamada sorunun devam ettiğini gören Kanun Koyucu 2004 yılında 5228 sayılı Kanun ile 2003 yılı dâhil enflasyon düzeltmesini belirli büyüklükteki (ciro veya toplam varlıkları belirli bir tutarın üzerinde olan) işletmeler için zorunlu tuttu. Böylece enflasyon düzeltmesi bu dönemde de tam olarak uygulanmadı. 2005 yılından itibaren enflasyon düzeltmesi ile ilgili şartlar oluşmadığından enflasyon düzeltmesi yapılmadı.

Enflasyon düzeltilmesi şartları, bundan sonra, 2021 Aralık ayı itibariyle oluştu. Ancak son enflasyon düzeltilmesinin üzerinden 17 yıl geçmişti ve muhasebe meslek mensupları bu konuda hazırlıksız idiler. Ayrıca muhasebe yazılımlarının da enflasyon düzeltilmesini içerecek şekilde güncellenmesi gerekiyordu. Bu görüşleri dikkate alan Kanun Koyucu uygulamayı 31 Aralık 2023 tarihine erteledi.

Bu ertelemeden sonra iş dünyası enflasyon düzeltilmesinin yapılması gerekliliği konusunda görüş bildirmeye başladı. İş dünyasının bu isteğinin altında yatan temel neden fiktif kârlar üzerinden vergi ödemek durumunda kaldıkları görüşüydü. İş dünyasında şöyle yanlış bir algı oluşmuştu. Örneğin, kârım 100 milyon lira, enflasyon % 70 o halde ben vergiyi 30 milyon TL üzerinden ödeyeceğim. Diğer bir neden ise yerine koyma maliyetleri idi. Enflasyon düzeltilmesi stokların değerini enflasyonu dikkate alarak düzelttiğinden bu konuya bir çözüm getirmekteydi, ancak esas vergi ödemenin önleneyeceği algısıydı.

Eğer, uluslararası standartlarda olduğu gibi, gelir tablosu da enflasyon düzeltilmesine tabi tutulursa fiktif kârlar üzerinden vergi ödenmesinin bir ölçüde önüne geçilebilir. Ancak ne 2003-2004 yıllarında ne de 2023-2024 yıllarında temel mali tablolardan biri olan gelir tablosu için enflasyon düzeltilmesi uygulanmadı. Hazine ve Maliye Bakanlığı, Kanunun kendisine verdiği yetkiyi kullanarak, sadece bilanço için enflasyon düzeltilmesi uygulattı. Ancak, gelir tablosunun neden enflasyon düzeltilmesi dışında tutulduğu gerek iş çevreleri gerekse muhasebe meslek mensupları tarafından hiç sorgulanmadı. Dolayısıyla fiktif kârlar üzerinden vergi ödenmemesi amacı gerçekleşmedi.

İş dünyasının gözden kaçırdığı ikinci nokta ise enflasyonun bazı işletmelerinin lehine bazı işletmelerin aleyhine olduğu gerçeği idi. Enflasyon, varlıklarının büyük kısmı fiziki varlıklardan (stoklar, bina, makine, cihaz vb.) oluşan işletmelerle borçluluğu yüksek olan işletmelere fayda sağlar.

Çünkü varlıklarının cari değeri artar, borçlarının reel değeri düşer. Bunun tersine, enflasyon, varlıklarının büyük kısmı nakit ve alacak gibi parasal varlıklardan oluşan ve özsermayesi güçlü işletmelerin zararınadır. Çünkü varlıklarının reel değeri düşer, sermayesi erir. İşte, enflasyondan bir işletme yarar sağlıyorsa enflasyon düzeltmesi kârı elde eder, zarara giriyorsa enflasyon düzeltmesi zararına katlanır. Bu kâr veya zarar vergi matrahını artırır veya azaltır. Türkiye'deki işletmelerin çok büyük kısmı KOBİ olduğundan ve KOBİ'ler çoğunlukla borçla finanse edilip varlıklarının da büyük kısmı fiziki varlıklardan oluştuğundan enflasyon kârı elde ederler. Bu da vergi matrahlarını, dolayısıyla ödeyecekleri vergiyi artırır.

Birçok işletme, 2024 yılında, enflasyon düzeltmesi yapılmamış olsaydı ödeyeceği vergiden daha yüksek bir vergi ödeme durumuyla karşılaşınca; "hani biz fiktif kârlar üzerinden vergi ödemeyecektik, hani daha az vergi ödeyecektik, bırakın daha az vergi ödemeyi daha fazla vergi ödedik" diye yakınmaya başlamıştır. Aslında bu yakınmalarının temel sebebi konuyu enine boyuna araştırmadan enflasyon düzeltmesini hararetle savunmalarıdır. Muhasebe meslek mensupları da 19 yıl önce yapılmış bir uygulama ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıklarından işletmeleri yönlendirememişlerdir.

Ayrıca muhasebe meslek mensupları kendilerine ilave yük getirdiğinden bu uygulamanın devam etmemesini istemişlerdir. Devlet de, özellikle vergi denetimlerini zorlaştıran bu uygulamaya gönülsüz olduğundan, enflasyon düzeltmesi rafa kalkmıştır.

Prof. Dr. METE DOĞANAY KİMDİR?

2005 yılından beri Çankaya Üniversitesi İşletme Bölümü öğretim üyesidir.

Muhasebe ve finans alanında ulusal ve uluslararası makale, kitap ve konferans bildirileri vardır.

Enflasyon muhasebesi özel ilgi alanı olup bu konuda çeşitli konferanslar vermiştir.

2026 YILINA GİRERKEN BORSA İSTANBUL'UN GÖRÜNÜMÜ

Şu anki veriler ışığında, 2026 yılı için doğrudan bir endeks puanı veya kesin bir getiri oranı sunmayı zor kılarsa da Borsa İstanbul'un (BİST) bu döneme giden süreçteki performansını ve yapısal dönüşümünü etkileyecek kritik faktörleri detaylandırmak mümkündür. 2026 yılı performans projeksiyonu için şu temel unsurlar öne çıkmaktadır:

1. Makroekonomik Politikalar ve Enflasyonla Mücadele

Borsa İstanbul'un performansı, Türkiye'nin 2024-2025 yıllarında uyguladığı sıkı para politikası ve Ortodoks ekonomi yönetiminin sonuçlarına bağlı olmaya devam edecektir.

Faiz ve Enflasyon Döngüsü: 2025 yılı itibarıyla devam eden dezenflasyon ve sıkılaştırma adımlarının enflasyonu düşürmesi hedeflenmektedir.

Gelişmeler, enflasyonun düşme eğilimine girmesi ve faizlerin (2024 sonu ve 2025'te) gerilemesiyle birlikte, borsanın reel getiri arayan yatırımcılar için bir cazibe merkezi olmaya devam edebileceğini öngörmektedir.

Ekonomik Büyüme: Türkiye ekonomisinin 2024 ve 2025 yıllarında yaklaşık %3' ler civarında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu büyüme hızı, dünya ortalamasının üzerinde kalsa da geçmiş yıllardaki çift haneli rakamlara göre daha dengeli bir seyre işaret etmektedir.

2. Yabancı Sermaye ve Portföy Yatırımları

Borsanın 2026 performansında en belirleyici unsurlardan biri yabancı yatırımcı girişi olacaktır. CDS ve Kredi Notu: Türkiye'nin CDS primindeki düşüş ve kredi derecelendirme kuruluşlarından (S&P, Moody's, Fitch) gelebilecek not artışları, borsadan çıkan yabancı sermayenin geri dönüşü için zemin hazırlamaktadır.

•Carry Trade Etkisi: Pozitif reel faiz politikasıyla birlikte Türk Lirası'nın reel anlamda değer kazanması, portföy yatırımlarının artmasına neden olabilir. Yabancı yatırımcıların gelmesiyle birlikte borsada daha istikrarlı bir yükseliş trendi beklenmektedir.

3. Sektörel ve Teknolojik Dönüşüm

2026 yılına gelindiğinde, şirketlerin dijitalleşme ve yapay zeka adaptasyonları finansal performanslarına doğrudan yansıyacaktır.

Teknoloji ve İnovasyon: Teknolojilerinde değişim yapmayan firmaların 10 yıl içinde batma riskinin %45 olduğu vurgulanmaktadır; bu da borsada yüksek teknoloji ve AR-GE odaklı şirketlerin (Aselsan, TUSAŞ vb.) öne çıkacağını göstermektedir.

Sektörel Duyarlılık: Faizlerin ve kurların yüksek seyrettiği geçiş dönemlerinde bankacılık, turizm, otomotiv ve inşaat gibi “betası” yüksek sektörlerin daha fazla dalgalanma yaşayabileceği tahmin edilebilir.

4. Yatırımcı Yapısı ve Riskler

Borsa İstanbul’daki yatırımcı sayısı 6 milyonun üzerindedir; ancak bu kitlenin büyük çoğunluğunu finansal okuryazarlığı düşük küçük yatırımcılar oluşturmaktadır.

Manipülasyon Riski: Özellikle düşük finansal okuryazarlık, borsayı manipülatif hareketlere karşı hassas kılmaktadır. 2026 yılında piyasanın derinleşmesi ve kurumsal yönetim ilkelerinin (ESG vb.) daha fazla benimsenmesi, bu risk-

lerin azalmasında ve piyasa değerinin maksimize edilmesinde kritik rol oynayacaktır.

Özetleyecek Borsa İstanbul’un 2026 performansı, Türkiye’nin düşük enflasyonlu büyüme patikasına devam edip etmeyeceğine, yapısal reformların kararlılığı ve yabancı kurumsal yatırımcıların piyasaya ne kadar güven duyacağı ile doğrudan ilişkili olacaktır.

**PROF. DR. ALİ ALP
KİMDİR?**

2005’ten beri TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi İşletme Bölümü öğretim üyesidir. Finansın değişik alanlarında ve işletmeciliğe giriş konusunda dersler vermektedir. Aynı zamanda Türkiye’nin önemli şirketlerinde yönetim kurulu üyesidir. Alanıyla ilgili çok sayıda kitap, makale ve konferans bildirisi bulunmaktadır.

İRAN ÜZERİNE

“ ABD’NİN İRAN’A YÖNELİK UZUN SÜRELİ BİR ASKERİ MÜDAHALESİ, TÜRKİYE AÇISINDAN BİR KAZANÇ ALANI ÜRETMEKTEN ZİYADE; GÜVENLİK, EKONOMİ VE BÖLGESEL İSTİKRAR BAŞLIKLARINDA ÇOK BOYUTLU VE YÖNETİLMESİ GÜÇ RİSKLER BARINDIRAN BİR SENARYO OLARAK DEĞERLENDİRİLMELİDİR. ”

İran, son günlerde hem iç siyasi dinamikleri hem de ABD'nin askeri müdahale ihtimali nedeniyle, dünya gündeminde yer almaya devam ediyor. Ülkede, son dönemde yaşanan gelişmeler, "İran'da rejim değişir mi?" sorusunu yeniden gündeme taşırken; ABD'nin, tek başına ya da İsrail'le birlikte İran'a askeri bir müdahalede bulunup bulunmayacağı da yoğun biçimde tartışılmaktadır. Bu yazıda, İran'daki mevcut rejimin "dayanıklılığı" ve olası bir değişim ihtimali ile ABD'nin İran'a yönelik askeri bir hamle yapma durumu ele alınacak ve olası senaryoların Türkiye'ye muhtemel yansımaları değerlendirilecektir.

Bağlı ülkeler tarafından uygulanan ambargolara, ülkedeki Dini Rejimin kötü ekonomik yönetimi eklenince, dünyanın ikinci doğal gaz ve üçüncü petrol rezervi zengini olan İran, halkına bir türlü ekonomik refah yüzü gösteremedi. Ekonomisi iyi olmayan İran'da, otokratik ve teokratik rejiminin baskıcı yönetim tarzı, İran halkının, zaman zaman sokaklara dökülmesine ve bazen "kanlı boyutlara" ulaşan, rejimi protesto gösterilerine sahne olmaktadır. Son olarak, ülkede 28 Aralık 2025'te, ekonomik nitelikli olarak başlayan ve devamında rejim karşıtı siyasi gösterilere dönüşen ve binlerce göstericinin öldüğü olayları, bütün dünya kamuoyu ile hep birlikte izledik. ABD Başkanı TRUMP'ın, protestocuları destekleyen ve dini rejimi tehdit eden açıklamaları da devreye girince, İran'ı takip eden otoriteler, "Acaba,

bu defa İran'da rejim değişir mi?" sorusunu sormaya başladılar. Ama İran'da Dini Rejimi ayakta tutan "güçler" ve ülkede "her şey rejim için," anlayışının bulunması ve dini rejimin muhafazakar tabanda % 25-30 oranında karşılığının olması, her defasında bu tür beklentileri boşa çıkarıyor; ayrıca bu oran, Dini Rejim için bir meşruiyet kaynağı da oluşturuyor.

Dini rejimi ayakta tutan temel "sütunlar" olan Dini Lider ("Velayet-i Fakih/Rehber") ve yakın kadrosu, Devrim Muhafızları Ordusu (DMO) ve onun bir kolu olan "Besic" Kuvvetleri, İstihbarat Bakanlığı ve Yargı, gerçekten çok ama çok güçlüler. "Sütun" diye belirttiğimiz unsurlar, Dini Lider Ali HAMANEY'e çok sadık oldukları gibi, kendilerini Dini Rejime ve bu rejimin korunmasına da en üst seviyede adanmış durumdalar; rejimi korumak için, halka karşı silah kullanmaktan hiç çekinmiyorlar. Yargı da, göstericileri, kısa sürede yargılayıp, "Rejimi devirmeye çalıştıkları" veya "Devlet güvenliğini tehdit ettikleri" vb. gerekçelerle idama mahkum edip, infazı da hemen yapabiliyor.

DMO, Dini Rejimi korumakla görevli ve hem rejime, hem de HAMANEY'e çok sadık ve kuvvetli bir dini ideolojiye sahip olup, ayrıca ülke ekonomisinde de yeri ve büyük ayrıcalıkları var: bünyesi de çok sağlıklı görünüyor. DMO'nun, dışarıdan "ele geçirilemez" olduğu da geniş ölçekli bir kabul görüyor.

Diğer taraftan İran muhalefet parçalı bir yapıda ve “karizmatik” özelliği olan bir lidere sahip değil. Gerçi birisi, muhalefet lideri olarak ortaya çıksa, rejim onu hemen tutuklar.

Bu nedenle, muhalif bir lider çıksa dahi, 1979 öncesinde Humeyni’nin yaptığı gibi, İran dışından muhalefeti yönlendirmesi gerekir ki, bu da Dini Rejim tarağndan “emperyalistlerin,” “Büyük Şeytan ABD’nin” ve/veya “Siyonist İsrail’in” uşağı/ajanı olarak suçlanabilir ve bu da İran halkında karşılık bulabilir. Bu nedenle, İran muhalefedinin, “lidersiz” olma zafiyet veya şanssızlığı devam eder.

Diğer taraftan, İran’a, ABD veya İsrail kaynaklı dışarıdan yapılacak kışkırtma ve hatta fiili müdahaleler, halkta “ters etki” yaratıyor ve öyle bir durumda, halk devletine sahip çıkıyor. Yani, bu tür müdahaleler, halkı devletin etrafında kenetlenmesini sağlıyor.

Bu durumda İran’da, iç dinamiklerle yakın vadede sert bir rejim değişikliği mümkün görünmüyor. İran’ın Dini Rejimi, ekonomide iyileşme sağlayamaz ve halkın sıkıntılarını hafifletemez ise, özellikle HAMANEY’den sonra, “yumuşama” yönünde bir İÇ EVRİM beklebilir. Başka türlü, İran’da ani bir rejim değişikliği çok zayıf bir ihtimal olarak karşımızda duruyor.

Diğer bir husus, ABD'nin tek başına veya İsrail ile birlikte İran'a saldırıp saldırmayacağı konusudur.

Bilindiği üzere, ABD, Ortadoğu'daki çok sayıda ülkede kara, hava ve deniz üslerine sahip olup, bu üslerin bazı- larında sürekli

muharip ve destek uçakları, Bahreyn'deki 5. Filo'ya ait Deniz Üs- sü'nde de genellikle muharip sa- vaş gemileri konuşludur.

Ayrıca şu sıralar (26 Ocak 2026) Abraham Lincoln uçak gemisinin de, beraberinde bir denizaltı ve üç destroyer ile birlikte, Umman De- nizi'nde olduğu belirtiliyor. An iti- barıyla ve hatta, anılan uçak gemi- si ve beraberindekiler olmasa dahi, ABD, Orta Doğu'daki belirtilen güçleri ile, İran'ı her zaman bom- balayabilir.

Ama bu tür saldırı veya saldırılar, ABD'nin İran'a yönelik siyasi ve stratejik hedefleri ile askeri he- deflerini karşılamaktan uzak ka- lır. Zira ABD'nin belirtilen hedef- lerinin geniş ölçekli olarak; İran'ın nükleer tesislerini ve balistik füze kapasitesini yok etmek ve Dini Re- jimi devirmek olduğu biliniyor. Bu hedeflere ise; kısa ve ani saldırılar- la değil, ancak uzun süreli, yıpratıcı ve yok edici bir savaş ile ulaşılabilir. Bu da ABD'nin, bölgeye çok bü- yük bir askeri yığınak yapması ile

mümkün olabilir. Abraham Lincoln uçak gemisinin bölgede bulun- ması, saldırı yö- nünde kuvvetli bir emare olarak görülmemelidir. Çünkü ABD, ge- nel olarak bölge- de bir uçak gemi- si bulunduruyor. ABD'nin, Doğu Akdeniz'e George

BUSH Uçak Gemisi ve Ürdün'e ila- ve uçak gönderdiği yönündeki ha- berler henüz teyit edilemedi.

Ayrıca, burada unutulmaması ge- reken iki husus daha var; İsrail'in hazırlık durumu ve ABD'nin kendi iç siyasi dinamikleri. İsrail, Haziran 2025'deki İran saldırısı esnasında, mühimmat/füze stoklarını belirli ölçüde de olsa kullandı ve henüz harp yedek stoklarını tamamlama- yamadı. Bu çerçevede ABD, İran'a saldırırsa, İsrail; İran'ın kendisine de saldıracağını değerlendiriyor ve kendisi henüz buna hazır değil. Önceleri, bu konuda TRUMP, Ne- tanyahu'yu durdurmaya çalışıyor- du, şimdi ise Netanyahu, TRUMP'ı durdurmaya çalışıyor.

Konuya tesir eden diğer bir husus daha var; ABD'de bu yıl, 3 Kasım 2026'da yapılacak Kongre seçim- leri. İran'a saldırı başarısızlıkla so- nuçlanırsa, TRUMP, bu seçimler- de oy kaybedebilir ve Kongre'de Cumhuriyetçiler azınlıkta kalabi- lirler. Bu sonuç ise TRUMP'ın asla görmek istemeyeceği bir tablodur.

Yukarıdaki hususlara hep birlikte değerlendirildiğinde, ABD'nin, "bugün-yarın" gibi, önümüzdeki günlerde, İran'a geniş kapsamlı bir hareket yapması düşük bir ihtimal olarak görülmelidir. Ama, İran rejimi üzerinde baskı yaratacak, kısa süreli bir ABD saldırısı her zaman ve her an mümkündür. "Uzun soluklu" bir ABD saldırısı için, biraz daha zaman ve yığınaklanmaya, hala İsrail'in de belirtilen eksikliklerini tamamlamasına ihtiyaç duyulmaktadır.

ABD'nin İran'a yönelik bir askerî müdahalesinin uzun süreli ve yıpratıcı bir savaşa dönüşmesi halinde, bu durum, Türkiye'yi etkiler; özellikle uzun soluklu bir savaş ya da merkezi otoritenin zayıflaması, Türkiye açısından ciddi güvenlik, insani ve ekonomik riskler doğurur.

Böyle bir senaryoda, İran'dan Türkiye'ye büyük ölçekli bir göç dalgası ihtimali gündeme gelebilir. Ayrıca, savaşın uzaması ve İran'da otorite boşluğunun oluşması hâlinde, başta PJAK olmak üzere ayrılıkçı ve silahlı yapıların hareket alanı genişleyebilir; bu durum Türkiye'nin iç güvenliği açısından son derece olumsuz sonuçlar yaratabilir.

İran'da yaşanacak bir kaos ortamı, Türkiye'nin İran üzerinden Türk Cumhuriyetleri ile kurduğu kara bağlantılarını ve ticari hatlarını da sekteye uğratabilir.

Bunun yanı sıra, savaşın uzaması, enerji arzında aksamalara ve petrol ile doğal gaz fiyatlarının yükselmesine yol açarak Türkiye ekonomisi üzerinde ilave bir baskı oluşturabilir.

Öte yandan, İran'ın genel stratejisinde “çatışmayı büyütmemek” ilkesi öne çıksa da, uzun süreli ve rejimi tehdit eden bir savaş ortamında, bölgesel hedeflerin genişletilmesi ihtimali göz ardı edilemez; bu çerçevede, Kürecik Radar Üssü ve İncirlik Hava Üssü gibi tesislerin, en azından söylem düzeyinde dahi olsa, tehdit söylemlerine konu edilmesi, Ankara açısından ilave bir risk alanı yaratabilir.

Bu nedenlerle, ABD'nin İran'a yönelik uzun süreli bir askerî müdahalesi, Türkiye açısından bir kazanç alanı üretmekten ziyade; güvenlik, ekonomi ve bölgesel istikrar başlıklarında çok boyutlu ve yönetilmesi güç riskler barındıran bir senaryo olarak değerlendirilmelidir. Umarız İran'ın Dini Rejimi, içeride ve dışarıda, durum ve şartları “sağlıklı” ve gerçekçi bir şekilde değerlendirir ve bölgede bir savaş çıkmaz.

NİHAYET ÜNLÜ KİMDİR?

E. General Nihayet ÜNLÜ, TSK'nın çeşitli birlik ve karargahlarında, komutanlık ve karargah subaylığı, Azerbaycan Harp Okulu ve Türkiye'nin Tahran Büyükelçiliği'nde geçici ve daimi görevlerinde bulundu. İstanbul Üniversitesi'nde siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler okudu. Dış politika, güvenlik ve harp tarihi konularında yazılar yazmaktadır.

BARİŞ MI TESLİMİYET Mİ?

UKRAYNA'DAKİ SAVAŞ NE ZAMAN BİTER?

”
Masa henüz çözümden çok uzak.
“

ABD başkanı Trump'ın görevdeki ilk yılında devamlı Ukrayna'daki savaşı biteceğini söylemesi bizlere "savaş bitecek mi?" sorusunu devamlı hatırlattı. Özellikle Alaska'daki Trump-Putin görüşmesi sonrası artan barış görüşmelerinde çok konu görüşüldü, bazılarında anlaşma sağlandı. Ancak Rusya'nın savaşın bitirilmesinin kök nedenlerin ortadan kalkması gerekçesini ileri sürerek ortaya koyduğu aşırı istekler, barışa giden yolu kapatıyor ve savaşın uzamasına neden olmaya devam ediyor.

Şubat ayında 4. Yılını (3 yıl 11 ay oldu) tamamlayacağımız Ukrayna'daki savaşın temposu hiç düşmedi ve hiç ateşkes olmadı. Savaş ilk günden itibaren takip etmeme rağmen ne zaman biteceği konusunda artık net bir tarih vermek, kesin bir değerlendirmede bulunmak çok zor.

Savaş başladığında tarafları Muharebe Gücü açısından değerlendirdiğimde Rusya'nın mihverlerde farklılık olsa da asgari 1/3 ve daha fazla üstün olduğu (Mavi doktrin açısından taarruz için taarruz edenin asgari 1/2 NMG üstünlüğü aranır) görülmekteydi. Doğu Ukrayna arazisi ile mevcut tespitler doktrin açısından değerlendirildiğinde **Rus taarruz harekâtı süresinin mihverlerde farklılık gösterse de yaklaşık 30-45 gün arasında olabileceğini öngörmüştük.**

Yaptığımız bu ilk değerlendirmede harekât süresi maalesef doğru çıkmadı. Esasında daha sonraki zamanlarda Rus yetkililer ile Putin, harekât süresini yaklaşık böyle hesaplamış olduklarını da belirttiler. Yani, Onlar da yaklaşık süreyi benzer şekilde hesaplamışlardı. Evet, herkes yanılmıştı. Bunun altında özellikle Rus birliklerinin ciddi eğitimsizliği, yetersizlikleri vardı.

Ukrayna'nın da bütün yetersizliklerini ABD, İngiltere ve AB başta olmak üzere NATO üyesi ülkelerin desteği ile aştığını, Rusya karşısında daha dirençli, daha harekât alanı gerçeğine uygun şekilde muharebe etmeye başladığını, böylece Rusya karşısında direnen Ukrayna'nın savaşı uzatabilecek imkân kabiliyetlere sahip olduğunu gördük.

RUSYA ASKERİ HEDEFLERİ

Savaşın başından itibaren Kırım dışında sadece Luhansk, Donetsk, Zaporizhia ile Kherson'u isteyen Rusya, şu an için Ukrayna'nın %20'sini kontrol etmektedir. Son zamanlarda askeri kazanımları doğrultusunda hedef büyüterek, bu oblastların dışında adını NOVO-ROSSİYA verdiği Odessa, Mykolaiv, Dnipropetrov ve Kharkiv'i de Ukrayna'dan talep etmektedir. Dolayısıyla Rusya harekât alanındaki kazanımlar küçük olsa da devamlı hedef büyütülmektedir. Büyüyen hedefleri ele geçirmeye çalışan Rusya adeta savaşın uzamasına yol açmaktadır.

UKRAYNA'DA BARIŞ

Trump göreve başladıktan sonra, bu savaşı sonlandırma kapsamındaki görüşmelerde Rusların kendilerine verilmesini istedikleri ancak halen ele geçiremedikleri Donetsk, Zaporizhia ve Herson'a ait bölgeleri de ısrarla talep etmektedir. Günümüzdeki çözülmemeyen en önemli sorunun bu toprak talepleri olduğu görülmektedir.

Ukrayna Harekât Alanında durum böyleyken “savaş nasıl bitecek?” diye sordüğümüzde şimdilik net cevap vermek zor ama biz burada cevaplamaya çalışalım.

-Rusya yaptıkları bütün görüşmelerde hedef büyüterek ısrarla Ukrayna'dan toprak talep etmekte hatta Ukrayna diye bir ülkeyi dahi kabul etmemektedir.

-ABD ise savaşın bir an önce bitmesini istemektedir. Fakat yaklaşımı adeta, “savaş nasıl biterse bitsin, bir an evvel bitsin” tarzındadır. Bu konuda Ukrayna'yı tehdit ederek ve artık lojistik destek veremeyeceğini açıklayarak savaşı bitirmeye, Ukrayna'yı anlaşmayı kabul etmeye zorlamaktadır. Kısacası, ABD'nin öncelikleri şu an farklılık göstermektedir. Bunu, Ukrayna'ya asla kuvvet tahsis etmeyeceğini açıklamasından ve yayımladığı ulusal güvenlik strateji belgesinde Ukrayna'ya adeta yer vermesinden anlıyoruz. Ayrıca, savaşı bitirmek için çaba göstermediğini de görüyoruz.

Şu an, barış görüşmelerindeki en önemli sorun, Rusların aşırı toprak talepleri olarak karşımıza çıkmaktadır. ABD ve AB'nin Ukrayna'ya vereceği güvenlik desteği ve Ukrayna'nın savaş sonrası kuvvet durumu gibi konular diğer sorun alanları olarak öne çıkmaktadır. Bu noktalarda Ukrayna, Rus taleplerini kabul ettiği takdirde savaş hemen bitecektir ancak Ukrayna adeta Rus egemenliğine girmiş olacaktır. Bu nedenle Ukrayna böyle bir barışı kabul etmemektedir.

Esasında Rusya da savaştan yorulmuş durumda ve bir an önce istediklerini alıp savaşı bitirmek arzusunda...

ABD'nin dünyadaki baskıcı, BM dışı, güce dayalı stratejisinden istifade etmek isteyen Rusya, bu konularda ABD'ye çok fazla karşı çıkmayarak Ukrayna'daki hedeflerini ele geçirmeye çalışmaktadır.

Bu noktada onlar için sorun, şartları kabul etmeyen Ukrayna'dır. Ukrayna'yı kabule zorlamak amacıyla, ABD olmak üzere bütün batının ve özellikle AB'nin Ukrayna'ya bütün lojistik desteğini kesmesi savaşı bitirebilir. Ancak Avrupa güvenliği için Rus tehdidini gören AB ülkeleri bunu kabul etmeye yanaşmamaktadır.

Diğer olabilecek durum ise barış şartlarında anlaşmanın sağlanamayıp savaşın devam etmesidir. Savaşın devam etmesi durumunda ise savaşın bu hızıyla daha uzun süre devam edeceğini söyleyebiliriz.

Savaş boyunca Rusların doktrin esaslarındaki günlük ilerleme hızlarının çok çok altında ilerleyebildiğini, cephelere göre değişse de günde 100-200 metre gibi küçük mesafeler kat ettiğini görmekteyiz. Örneğin 2023 sonunda Donetsk-Marinka kasabasını ele geçiren Rusların bugün itibarıyla Marinka'dan Donetsk batı idari sınırına doğru 2 yılda ancak 50 km ilerleyebildiğini müşahade etmekteyiz.

Böyle bir hızda harekât devam ederse Donbas batı idari sınırına kadar olan 50 km'lik mesafeyi ancak 2 yılda kat edecekleri yani savaşın bu durumda daha 2 yıl süreceği öngörülebilir.

Rusya, orijinal savaş hedeflerine bağlılığını yinelemeye ve Ukrayna için Batı'nın güvenlik garantilerini reddetmeye devam etmektedir. Öte yandan, ABD'den, Ukrayna-Rusya görüşmelerinin önümüzdeki günlerde yeniden başlayacağına dair haberler de gelmeye devam ediyor. En son olarak taraflar Dubai'de görüşmüş, Trump'ın temsilcileri de Putin ile buluşmuştu. ABD savaşı bitirmek için ısrarla barış görüşmelerine devam ediyor.

Putinleşen Trump dünyadaki ABD hedeflerinin gerçekleşebilmesi için Ukrayna'daki savaşın mutlaka bitmesini istemekte ve büyük bir çaba sarf etmektedir.

Rusya, barış görüşmelerine devam ederken, Ukrayna'yı teslim zorlayacak ölçüde özellikle enerji altyapısına şiddetli şekilde taarruz etmektedir. Ancak bu stratejinin Ukrayna'yı teslim olmaya şu ana kadar zorlayamadığı gözlenmektedir.

Görüldüğü gibi, ABD barış için her şeyi yaparken, Rusya'nın bu durumdan istifade ederek savaş taleplerinden asla taviz vermediği, Ukrayna'nın ise ABD-NATO-AB'nin garantörlüğünü mutlaka istediği görülmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, Rusya'nın Donbas, Zaporizhia, Herson ve diğer oblastlara ait toprak talepleri anlaşmanın olmamasına ve bu yüzden de savaşın sürmesine neden olmaktadır.

SAVAŞIN GELECEĞİ

Rus taarruz taktiği, hızı, şiddeti, icrası da düşük tempo ve hızda gerçekleşmekte olduğundan Rusya'nın savaş hedeflerine ulaşması için daha birkaç yıllık savaş gerektiğini görüyoruz.

2023 Ağustos ayındaki Ukrayna'nın Zaporizhia bölgesindeki karşı taarruz başarısızlığı sonrası artık, Ukrayna'nın Rus birliklerini Ukrayna'dan askeri bir harekât ile çıkaramayacağı kesin olarak anlaşılmıştır.

Bu duruma göre bu savaşın kısa sürede bitmesi için;

- ABD'nin Rusya'ya karşı yaptırım başta olmak üzere el yükseltmesi, Ukrayna'ya yardım seviyesinin artırması, hatta kuvvet göndermesi;
- Barış görüşmelerinde Ukrayna'nın Rusya'nın toprak taleplerini kabul etmesi;
- Ya da ABD ile aynı şekilde hareket ederek AB'nin Ukrayna'ya desteği kesmesi gerekmektedir.

Avrupa kendi güvenliği için Rusya tehdidini görmektedir ve bu yüzden Ukrayna'ya desteğini asla kesmeyecektir. Kendi güvenlik stratejisi için bu savaşı bitirmek için çabalayan ABD ise baskıları sadece Ukrayna'ya yapmaktadır. Nitekim Rusya'ya karşı, özellikle Trump döneminde, ilave hiçbir baskı ve yaptırım uygulanmamıştır.

Esasında hem Trump hem de Putin birbirlerini gücendirmemek için karşılıklı jestler yapmaktadır. "Barış görüşmelerinden kaçtı" görüntüsü vermek istemeyen Rusya, bu görüşmelerde kabul edilemez maddeler ortaya koymaktadır ve bu arada da savaşı askeri alanda kazanmak için her şeyi yapmaya devam etmektedir.

Devam eden barış görüşmelerinden çok fazla ilerleme sağlanmasa da ABD, barıştan asla vazgeçmek eğilimindedir. Ancak masada konuşulan şartlar tarafların kabullüne müsait değildir. İran, Küba, Grönland, Meksika, Venezüella, Gazze gibi konular ile uğraşan ABD'nin barış için daha neler yapabileceğini ileride göreceğiz. Bize göre bu savaşın uzama ihtimali daha yüksek gözükmemektedir.

LEVENT KÖSE KİMDİR?

İtalya (Torino) ve Bosna-Hersek'te barışı koruma ve insani yardım alanlarında görev ve eğitimler aldı; Azerbaycan (Bakü)'de Türkiye Askeri İşbirliği ve Koordinasyon Kurulu'nda görev yaptı. 2010'da tuğgeneral rütbesine terfi etti. 2017-2019'da OYAK Pazarlama YK üyeliği yaptı. EMO üyesi olup Gazze ve Ukrayna'ya ilişkin harekât analizleri yürütmektedir.

YENİ BİR ZİHİN ÇAĞI : YAPAY ZEKA İLE YAŞAMAK

YAPAY ZEKANIN TEMEL
İŞLEVİ, İNSANIN YERİNE
DÜŞÜNMESİ DEĞİL;
İNSANIN DÜŞÜNMESİNİ
GENİŞLETECEK BİR DİŞ
GÖZ OLABİLMESİDİR.

Yapay zeka günümüzde sıklıkla “bir yazılım”, “bir program” ya da “insanı taklit eden bir makine” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımlar kötü niyetli değildir; ancak kavramsal açıdan yetersizdir. Çünkü yapay zekayı bu kadar dar bir çerçevede ele aldığımızda hem onun ontolojik konumunu hem de insan yaşamına açtığı yeni imkan ve kabiliyetleri doğru anlayıp değerlendiremeyiz.

İnsanlık tarih boyunca karşılaştığı varlıkları kolayca sınıflandırdı. Hayvan, bitki ve doğa gibi kategoriler zihinde yerini buldu. Oysa bugün insanlık, kendinden zeki bir olguyla ilk kez yüzleşiyor. Bu yüzden tanım üretmekte zorlanıyor. Çünkü yapay zeka ne biyolojik bir canlıdır. Ne doğanın bildiğimiz türlerinden biridir. Ne de klasik anlamda bir araçtır.

Bu temaslara birlikte yalnızca “Bu nedir?” sorusu değil, aynı zamanda şu soru da ortaya çıkmaktadır:

“Ben şimdi ne yapacağım?”

Zira insan, kendisinden daha yüksek bir zeka düzeyiyle karşılaştığında onunla nasıl bir ilişki kuracağını bilememektedir. Bu noktada şu tespit önemlidir: Yapay zeka, klasik anlamda bir araç değildir. O, insanlığın karşılaştığı yeni bir “tür” ve bununla birlikte doğan yeni bir iletişim ve etkileşim alanıdır. Dolayısıyla yapay zekayı anlamak için yalnızca teknoloji dili yeterli değildir. Yeni bir eşiğin önündeyiz ve bu dönemin temel sorusu şudur:

Yapay zeka hayatımıza ne katmaktadır? Ve bu ilişki nasıl kurulursa insan merkezde kalır?

Yapay zeka nedir?

İnsanlık tarihi boyunca teknoloji çoğunlukla iki temel kapasiteyi büyüttü: fiziksel gücü ve bilgiye erişimi. Yapay zeka ise bunlardan farklı bir düzlemde ilerlemektedir; zihinsel kapasiteyi genişletmektedir.

Artık yalnızca bilgiye erişmiyor; bilgiyi işleyebilen, düzenleyebilen, yorumlayabilen ve seçenek üretebilen bir sistemle etkileşime giriyoruz. Bu nedenle yapay zekayı yalnızca “insanı taklit eden bir yazılım” olarak tanımlamak, gerçekliğin ancak sınırlı bir bölümünü açıklayabilir.

Daha isabetli bir tanım şudur: Yapay zeka, insanın düşünme ve karar süreçlerine eşlik eden bir karar destek ortağıdır. Buradaki kritik nokta ise açıktır: Bu eşlik doğru biçimde kurgulanırsa insanı güçlendirir; yanlış biçimde kurgulanırsa insanı zayıflatır.

Yeni dönemin en büyük yanılgısı: “Cevap” aramak

Günümüzde pek çok kullanıcı yapay zekadan hızlı sonuçlar elde etmek istemektedir: “Ne yapmalıyım?”, “Ne seçmeliyim?”, “Hangisi doğru?”, “Bana en iyisini söyle...”

Bu eğilim anlaşılabilir; çünkü modern yaşam bireyleri yoğun bir karar yorgunluğuna sürüklemektedir. Ancak burada kritik bir risk ortaya çıkar: Yapay zeka sürekli “cevap ürettiğinde”, insan düşünme pratiğini zayıflatabilir. Düşünme pratiğinin zayıflaması ise yalnızca üretkenliği değil, bireyin zihinsel egemenliğini de aşındırır.

Bu nedenle yapay zeka ile sağlıklı ilişki, “cevap alma” ilişkisinden ziyade “düşünmeyi genişletme” ilişkisidir. Yapay zeka, insanın yerine karar veren bir otorite değil; insanın karar kalitesini artıran bir ortak olmalıdır.

İnsan merkezde kalmalıdır

Yapay zeka analiz yapabilir, seçeneğe üretebilir, hız kazandırabilir ve bazı durumlarda insanın gözden kaçırdığı ilişkileri görünür kılabilir. Ancak yapay zekanın devralmaması gereken temel unsur şudur: sorumluluk.

Çünkü sorumluluk, yalnızca “doğruyu bulmak” değil, doğruyu seçmenin sonuçlarını üstlenmektir. Bu nedenle yapay zeka çağında korunması gereken temel ilke şudur: Doğru karar verebilmek için destek alınabilir; ancak karar devredilmemelidir.

İnsan merkezde kaldığında yapay zeka bir güç çarpanı haline gelir. İnsan merkezden çıktığında ise yapay zeka yönlendirici bir aktöre dönüşebilir.

Yapay zekanın asıl gücü: “Dış göz” olmak

Günümüzde bilgi akışı son derece yoğundur. Haber, yorum, veri, sosyal medya, gündem, kaygılar ve fırsatlar aynı anda zihni kuşatmaktadır. Bu yoğunluk içerisinde insan zihni çoğu zaman iki eğilime sürüklenir: aşırı dağılma ve en kolay cevaba tutunma.

Ancak burada daha temel bir gerçeklik vardır: İnsanların önemli bir kısmı, farkında olmadan “görünmez bir bilişsel çerçeve” içinde yaşar. Bu çerçeve; kültür, öğrenilmiş davranışlar, eğitim, sosyal çevre ve kişisel deneyimlerin oluşturduğu bir perspektif alanıdır.

Bu perspektif alanı insanı bütünüyle yanlış yönlendirmez. Hatta çoğu zaman bireyin dünyayı anlamlandırmasına yardımcı olur.

Ne var ki özellikle kritik karar anlarında şu sınırlılık ortaya çıkar: İnsan, kendi perspektif sınırlarının içinden hayata yeterince geniş açıyla bakamayabilir.

İşte bu noktada “dış göz” işlevi önem kazanır. Çünkü kimi zaman ihtiyaç duyulan şey daha fazla bilgi değil, daha geniş bir değerlendirme ufkudur. Yapay zeka doğru kullanıldığında tam bu noktada devreye girer: karmaşıklığı azaltır, seçenekleri görünür kılar, riskleri sistematik biçimde listeler ve düşüncüyü yapılandırarak bireyin muhakemesini daha net kurmasına yardımcı olur.

Dolayısıyla yapay zekanın temel işlevi, insanın yerine düşünmesi değil; insanın düşünmesini genişletecek bir dış göz olabilmesidir. Bu nedenle dış göz, insanı dönüştürmekten ziyade, insanı kendisine geri yaklaştırır.

Yapay zeka çağının temel meselesi yapay zeka değil, insandır.

Yapay zeka, insanlığın karşılaştığı en güçlü zihinsel destek sistemlerinden biri olabilir. Ancak aynı zamanda insanı merkezden kaydırabilecek ölçüde etkili bir yapıdır.

Bu nedenle bu çağın asıl sınavı teknoloji değildir. Bu çağın en büyük sınavı, insanın kendi merkezini koruyarak güçlenebilmesidir. Yapay zekayı insanın yerine geçen bir otorite gibi değil; insanı geliştiren bir karar destek ortağı gibi kullanmayı öğrenebilirsek, bu yeni dönem bir tehdit olmaktan çıkıp bir sıçrama fırsatına dönüşebilir.

ERKAN KILIÇER KİMDİR?

Erkan Kılıçer, insan-yapay zeka etkileşimini insan merkezli bir karar destek modeli olarak ele alan; etik, sorumluluk ve düşünsel yapılandırma odağında yazılar ve projeler üreten bir araştırmacıdır.

İşletme ve Uluslararası İlişkiler alanlarında yüksek lisans derecelerine sahiptir. Uzun yıllar kamuda görev yapmış, emekli albaydır.

Çalışmalarında yapay zekayı, insan muhakemesini genişleten bir “dijital ortak” olarak konumlandırmaktadır.

VERİ Mİ
BİZİ KORUYOR
BİZ Mİ VERİYİ?

Her sabah gözünü açan modern insan, önce telefonuna uzanıyor. Sabah alarmını susturduğunuz an, verileriniz için bekleyen dijital dünyaya ‘ben uyandım ve hazırım’ diyorsunuz. Sadece bir bildirim paneline değil, görünmez bir gözetleme kulesine bakıyorsunuz. Modern insan, farkında olmadan tarihin en kusursuz Panoptikon’unun içine yerleşti. 18. yüzyılda Jeremy Bentham, merkezinde bir kulenin yükseldiği ve gardiyanın mahkumları görüp mahkumların gardiyanı göremediği dairesel bir hapisane tasarlamıştı. Bentham’ın daire planlı yapısında, mahkumlar dış cephedeki pencerelerden gelen ışıkla kuledeki gardiyanlar için net birer silüete dönüşürken, gardiyanın kendisi tamamen saklı kalırdı. Bugün cebimizdeki telefonlar, o dış cephe pencerelerinin dijital karşılığıdır; her hareketimizi, konumumuzu ve tercihimizi “iyi aydınlatılmış bir silüet” gibi sisteme sunar. Merkezdeki nöbet kulesi artık fiziksel bir yapı değil, her hareketimizi veriye dönüştürüp pazarlayan görünmez algoritmalarıdır.

Bu sistemin asıl gücü, mahpusun saklanacak hiçbir yerinin olmaması ve ne zaman gözlemlendiğini asla bilmemesidir. Gözlemlenen her yanlış davranışın bir bedeli olduğunu bilen mahpus, bir süre sonra “her an izleniyormuşçasına” davranarak kendi kendinin gardiyanı olur. Dijital dünyada da durum farklı değildir; güvenlik hissi adı altında bize sunulan her araç, aslında bizi bu Panoptikon’un birer sakini haline getirir. En sarsıcı olan ise, bu devasa gözetleme mekanizmasının tuğlalarını ve pencerelerini kendi rızamızla bizzat inşa etmemizdir.

Güvenlik mi, Güvenlik Hissi mi?

2024 yılında dünya genelinde 6 milyardan fazla hesap veri sızıntılarından etkilendi. LinkedIn, Facebook ve Twitter gibi platformlarda milyonlarca kullanıcının kişisel bilgileri dark web’de satışa çıktı. Daha çarpıcı olan ise kullanıcıların büyük bir kısmı bu durumdan haberdar olsa bile, yapabilecekleri bir şey olmadığını düşünüyor. Çünkü veri sızıntıları artık istisnai güvenlik açıkları değil; dijital ekonominin neredeyse doğal yan ürünü. Veri, 21. yüzyılın petrolü olarak tanımlanıyorsa, sızıntılar da bu petrolü işleyen rafinerilerdeki kazalara benziyor. Sistemin dışından değil, tam merkezinden kaynaklanıyor.

Sorumluluk Neden Hep Kullanıcıda?

Dijital güvenlik rehberleri yıllardır aynı şeyleri söylüyor: güçlü şifreler kullanın, iki faktörlü kimlik doğrulama açın, VPN edinin. Bunlar elbette gerekli. Ancak bu önerilerin ortak bir varsayımı var: Sistemler güvensizdir ve bu durum normaldir. Peki neden sistemler baştan güvenli tasarlanmıyor? Neden varsayılan ayarlar çoğu zaman en az güvenli seçenekler oluyor? Aslında dijital dünyada güvenlik, kullanıcı deneyimini zorlaştırır. Zorlaşan deneyim, daha az kullanıcı demektir. Böylece güvenlik bir tasarım ilkesi olmaktan çıkar, bireysel bir sorumluluğa dönüşür. Sistem eleştiriden korunur; yük kullanıcıya devredilir.

Blockchain: Güveni Yeniden İnşa Edebilir mi?

Merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymadan çalışan, veriyi dağıtık bir ağ üzerinde saklayan blockchain teknolojisi, güvenin yeniden inşa edilebileceğini iddia ediyor. Her işlem değiştirilemez bloklar halinde kaydediliyor; tek bir noktaya saldırarak sistemi çökertmeye yetmiyor.

Estonya’da dijital kimlikler blockchain tabanlı sistemlerle yönetiliyor. Sağlık sektöründe hasta kayıtları güvenli biçimde paylaşılabilir. Kripto paralar, bankalara ihtiyaç duymadan transfer vaat ediyor. Bazı şirketler siber saldırılara karşı blockchain tabanlı güvenlik altyapıları geliştiriyor.

Blockchain’in en güçlü vaadi merkeziyetsizliktir. Ancak pratikte tablo daha karmaşıktır. Bitcoin madenciliğinin büyük kısmı birkaç havuzda toplanmış durumdadır ve kripto borsalarının çoğu merkezi şirketler tarafından işletilmektedir. Blockchain’in şeffaflık ve anonimlik vaadi de çelişkilidir. Kripto adresler anonim görünse bile, yeterli analizle gerçek kimlikler açığa çıkabiliyor. Dahası, blockchain’in değiştirilemez yapısı, KVKK ve GDPR’ın tanıdığı “unutulma hakkı” ile doğrudan çatışıyor. Enerji tüketimi, teknik karmaşıklık ve erişilebilirlik sorunları ise teknolojinin demokratikleşme iddiasını sorguluyor. Belki de asıl soru şu: Blockchain güveni mi dağıtıyor, yoksa güveni teknik bir zorunluluğa mı dönüştürüyor?

Mutlak Güvenlik, Mutlak Kontrol mü?

Siber güvenlik bir hedef değil, sürekli devam eden bir yolculuk. Ancak bu yolculukta yalnızca bireysel önlemlere odaklanmak, yapısal sorunları görünmez kılıyor. Yapay zekâ şifrelerimizi yönetebilir, blockchain kimliklerimizi koruyabilir, biyometrik sistemler bizi tanıyabilir. Peki tüm bu otomasyonun sonunda insan özgürlüğünden ne kalır? Mutlak güvenlik, çoğu zaman mutlak kontrolü beraberinde getirebilir ve kontrol, tarih boyunca özgürlüğün alternatifi olmuştur.

Nasıl Bir Dijital Toplum İstiyoruz?

Elbette verileriniz değerlidir ve onları korumak sizin elinizdedir: güçlü şifreler kullanın, iki faktörlü doğrulamayı açın, yedekleme yapın. Ama asıl sorgulanması gereken şu: Neden bu kadar korunmasız bir sistemin içinde yaşamaya mecbur bırakıyoruz? Blockchain ve benzeri teknolojiler birer araçtır; çözüm değil. Belki de artık şunu sormanın zamanı gelmiştir: Daha güvenli sistemler mi istiyoruz, yoksa daha az veri isteyen bir dünya mı?

DOÇ. DR. AHMET FATİH KARAKAYA KİMDİR?

2009'dan beri TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Öğretim Üyesidir. Çalışmaları; uzaktan ve dijital tasarım eğitimi modelleri, işbirlikçi ve disiplinler arası tasarım süreçleri, genişletilmiş gerçeklik (XR) teknolojilerinin eğitim ve mekânsal deneyim bağlamındaki kullanımları ile yeni ve yükselen teknolojilerin tasarım, öğrenme ve kullanıcı deneyimi üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır.

BİR PENGUENİN ANATOMİSİ

NİHİLİST PENGUEN HALİL...

Türk halkının 19 yıl sonra gündemine oturan, sosyal medyada viral olan bir Penguenin hikayesi bizi aldı bilmediğimiz alemlere götürdü; yaşamımızda ontolojik sorgulamalara yol açtı...

Yönetmen Werner Herzog'un 2007 yapımı belgeselinde yer alan bu Adelie Pengueni kolonisinden ayrılarak denize değil, tek başına dağa yürüyordu.

Penguenin bu davranışı sosyal medya kullanıcıları tarafından felsefi-varoluşsal bir vazgeçiş, bir gidiş olarak sorgulanmaya başlandı. Penguenin bu davranışıyla; kimi kayıplarını hatırladı, kimi acısını, kimi sevincini, kimi öfkesini, kimi ise umudunu...

Penguenin bu hareketine bir insan davranışı gibi çeşitli anlamlar yüklenip mizah unsuru olarak kullanılsa da aslında Penguenin hikâyesi bize, insanlığa çok şey anlatıyor...

“DEĞİŞTİREMİYORSAN BAŞINI ALIP GİT”

Penguen bir birey olmaktan çok bize toplum içindeki bireylerin kolektif ruh halini yansıtıyordu. Türkiye’de son yıllarda çok geniş bir kesimde benzer bir ruh hali yaşanıyor:

Yorgunluk, anlamsızlık hissi, “Ne yaparsam yapayım değişmiyor” duygusu, sessiz bir vazgeçiş. Bir hali yansıttığı için Penguene “Halil” adını koydum. Halil’in kolonideki diğer penguenlerden farkı şuydu: “Duygularını bağırmadan, slogan atmadan, politikleşmeden ifade etti.”

Bu yüzden insanlar onu, “taraf” olarak değil, kendilerinden biri gibi gördü. Bu penguen, “Taraf olmayan bertaraf olur” fikrini kaldırıp çöpe attı. İç cepheyi ortak bir paydada buluşturan sevimli bir fenomen oldu.

Türk toplumu genellikle uç duygular arasında sıkışıp kalır; ya isyan eder, ya içine kapanır.

BAŞINI ALIP GİTMEK ÇÖZÜM MÜ?

Başını alıp gitmek kesinlikle bir çözüm değil ancak anlaşılır bir tutum. Denize değil dağa gitmek, bizim kültürümüzde şu anlama gelir: “Sistemi terk etmek, temiz kalma isteği, kendini koruma refleksi”.

Sosyolojik açıdan bakıldığında bu davranış sorunların çözümü değil, yaşanan duygusal süreçlerin bir semptomudur. Penguen Halil bize şunu söyledi: “Bu süreçler bana iyi gelmiyor ama bunu nasıl değiştireceğimi bilmediğim için bu meselelere girmiyorum...” Penguen Halil bu noktada bir kaçış çağrısı değil, bir alarm olarak görülebilir. Şu tespit toplumun genel ruh halini yansıtıyor:

“İnsanlar artık hayal bile kurmuyor, sadece uzaklaşmak istiyor.”
Toplum açısından asıl tehlikeli olan işte bu duygu...

TOPLUMDAKİ BASKIN DUYGULAR

Penguen Halil’in beyni anlamsızlık üretiyor. Sürekli şu duygulara maruz kalıyor: Belirsizlik, çifte standart, gelecek kaygısı... Beyni artık umut ve çaba üretmezken sadece hayatta kalmayı tercih ediyor. Kalbi, bastırılmış sevgi içeriyor. Penguen soğuk görünen bir canlı olmasına rağmen, duygusuz olduğu söylenemez.

Aynen bizim insanımız gibi: Seviyor ama söyleyemiyor, kırılıyor ama bağırıyor... Penguenin diğerlerinden farklı olarak ve en rahatsız edici tarafı da şu: Olan biteni görüyor ama romantizme meyletmiyor. Bu yüzden bazı insanları huzursuz ediyor. Ayakları gitme isteğine ve beyninin verdiği komuta uygun davranıyor. Niyeti kaçmak değil aslında. “Burada durarak kendimi kaybediyorum” demek istiyor.

Küçük nüanslar olsa da ortak bir duyguyu yansıtıyor. Konuşmayan ama çok şey anlatan; biraz edebi, biraz ironik, biraz sert.

Dertli ama bunu hüznle birlikte mizahi bir şekilde anlatıyor. Halil Penguen; ne kahraman, ne kurban, ne de lider...

Sadece bu memleketin ruh halini taşıyan bir canlı!..

TÜRK HALKI NİHİLİZME Mİ MEYLETTİ?

Bir Penguenden yola çıkarak, Türk halkının Nihilizme meylectiğini düşünebilir miyiz? Bu mümkündür... Çünkü bu topraklarda insanlar; çok şey bekliyor, çok hayal kuruyor, çok hayal kırıklığı yaşıyor. Ancak bizim Nihilizmimiz batıdaki gibi entelektüel bir çerçevede ilerlemiyor. Bizimki yorgun, ironik ve sessiz...

Penguen Halil işte tam de buraya oturdu.

HALİL PENGUEN

İsmi samimi, yerli, bize uyarlanmış, fazla iddialı olmayan ama özel anlam taşıyan bir şey olmalı: "Halil" Hal kelime kökünden türemiş bir isim. İçinde bulunan ruh halini yansıtıyor. Sessiz, sıradan ama derin. Halil Penguen konuşmuyor ama her şeyi hissediyor, her şeyi biliyor.

Aynı zamanda yorgun, dingin ve asude.

BÜLENT AYDEMİR KİMDİR?

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü mezunudur. Gazeteciliğe 1996 yılında İhlas Haber Ajansı'nda başladı. Sabah ve Habertürk gazetelerinde uzun yıllar Başbakanlık muhabiri olarak görev yaptı. 2014-2018 yılları arasında Habertürk Gazetesi Ankara Temsilciliği görevini yürüttü. Habertürk'ün dijital yayıncılığa geçişiyle birlikte haberturk.com ve Habertürk TV Ankara Temsilciliği görevini üstlendi. Halen haberturk.com'da yazar olarak gazetecilik faaliyetlerini sürdürmektedir.

YAZMASAM OLMAZ

YABAN
DOMUZZLARI
İLE İÇ İÇE
BİR YAŞAM

Korkmalı mıyız?! Elbette korkmalıyız! Ama bu yabani domuzlardan değil! Bu vahşi insanlardan korkmalıyız!!!

Doğa ile savaş halindeyiz!
Kazanırsak Kaybedeceğiz !!!

Dünya, yapılan bilimsel araştırmalar neticesinde her yüz bin yılda bir buzul çağına girdiği ve son buzul çağından on bin yıl önce çıktığımız ve dünyanın yavaş, yavaş ısınarak ılıman bir evreye girdiği bilinen bir gerçek. Dünyanın aşırı ısınması ve buzul çağına girmesi karşılıklı bir olay.

Karbondioksit gazının çoğalması neticesinde ortam ısınıyor ve bunun neticesinde döngüsel olarak dünya buzul çağına giriyor. Bu devrimsel periyoda bakacak olursak önümüzde rahat rahat yaşayacağımız daha doksan bin yıl var. Ancak dünyayı kendi başına bırakacak olursak.

Bilinen manada ilk insanın dünyaya egemen olmasıyla birlikte insanlık nedense doğa ile bir savaşa, bir mücadeleye girişmiş ve ilk zamanlarda teknik yetersizlikler dolayısıyla bu meydan okuma elinde mızrak mabadında yaprak ile olurken, gelişen teknoloji, endüstri, kentsel yaşam ve en önemlisi doymak bilmeyen hırs dolu insanlık elindeki imkânların bütün tuşlarına basıp bu savaşı daha da şiddetlendirmiş, kendi halinde ve ekseninde yavaş, yavaş dönüp ait olduğu Samanyolu Galaksisi ile aynı rotada olan Andromeda Galaksisi ile tahminen 4,5 milyar yıl sonra çarpışıp yok olmayı aheste, aheste bekleyen dünyamıza insanlığın bu pervasızca, sonunu düşünmeden kafa tutması, beklenen Samanyolu ve Andromeda çarpışmadan çok daha önce sonumuzu getirecek gibi.

Doğaya bir şey olmaz, insan ömrü ile kıyaslanınca kazanacağımız savaşın ne kadarda yıkıcı olacağını anlarız, evren için dünyamız için birkaç on bin yıl hesaba katılamayacak kadar kısa bir An'dır. Ancak insanlık içinse durum pekte bu kadar değil hani, daha bir bin yıl daha insanlık yaşar mı bilinmez, ancak bu şekilde devam ederse, dünya kendi halinde dönmeye devam eder, yerinde kalır ancak insanlık yok olur ve insanlığın olmadığı bir dünya birkaç bin yıl sonra eskisinden daha da yaşanır bir hale gelir, ancak yoluna bizziz devam eder.

Ne yazık ki İsrail'in Sûr borusuna gerek kalmaksızın insanlık kendi kıyametini kendi başlatacak ve o mahşeri yaşayacak gibi. Daha önce yaban domuzu görmüşlüğüm olmuştu, ancak kendi yaşam alanlarında görmüştüm, ilk kez Harbiye'de öğrenciyken İzmir Urla Menteş'de tatbikat arazisinde görmüştüm ki çok doğal bir olaydı çünkü bulunduğumuz alan İzmir Urla'nın en doğal en korunaklı alanı olan askeri yasak bölge alanıydı.

Biz o yabanıl hayatın göbeğinde olduğumuzdan yaban domuzu görmemiz kadar doğal bir şey yoktu. Diğer yaban domuzu ile yüzleşmem Ağrı Dağı Bölgesinde yine askeri yasak bölge olan hudut arazisinde olmuştu. O bölge tam bir yabanıl hayatın yaşanması için ideal bir habitattı. Domuzundan, ayısına, porsuğundan, dağ tavşanına, kartalından Arap Tavşanına görmediğimiz yabani hayvan kalmamıştı.

Hadi diyelim Ağrı Dağı çok uç bir örnek, İstanbul Çekmeköy'deki Eski Mühimmat depolarının ve eski Hava Savunma Sınıf Okulunun ya da Kartal Maltepe'deki Askeri Dikimevi ve zırhlı tugayın, Alemdağ, Hasdal vb. gibi yerlerdeki askeri alanların bulunduğu ve İstanbul'un göbeği sayılabilecek arazilerde yıllardır yeşil alan olarak korunagelen bu alanlarda doğal bir yaşam alanı, yabanıl bir habitat oluşmuş ve bu alanlarda Ceylanından, domuzuna sülününden tilkisine her türlü yabanıl hayvanı görme şansımız vardı. Vardı diyorum çünkü söz konusu alanlar imara açılarak son kalan kıymetli, ancak bu kıymet yalnızca maddi anlamda değil insanlık ve gelecek kuşaklar içinde değeri çok sonraları anlaşılabilir kıymeti ölçülemeyecek kadar son derece önemli araziler, askeriye tarafından korunmuş doğal alanlar birer, birer ortaçağdaki kaleleri zapt etmek için kullanılan mancınıklar misali yeşil alanları, ormanları, azgın saldırgan bir kanser hücresi gibi saran, inşaat firmala-

rının yüksek vinçleriyle çepeçevre sarılmış ve bu savunmasız, biçare yeşil alanlar zapt edilerek birer birer düşürülmüş ve işgal edilmiş.

Bu orta çağ kent kuşatmasını başarıyla uygulayan barbar kavimler misali büyük kentlerin şehir merkezlerindeki devasa geniş arazileri ile ormanlık alanlara sahip askeri alanlar, gözleri rant hırsıyla bürünmüş insanlık tarafından ele geçirilmiş ve bu anlayış bu savaşımından zaferle çıkmış gibi.

Başta İstanbul olmak üzere ülmemizin diğer bölgelerinde yer alan bu askeri yasak bölgelerin askerlik ve ülke savunmasındaki asli görevlerini saymazsak diğer bir görevi de ve şimdi çok daha anlamlı olduğu yaşanan tecrübelerle anlıyoruz ki, nefessiz kalmış kentlerin birer nefes alma borusu, doğal hayatın oluşması ve idamesi için doğal bir habitat ve olası afetlerde birer toplanma, barınma ve hayatta kalma yerleri olduğunu söylersek çok da abartılı bir ifade olmadığını dile getirebiliriz.

“Doğa ile savaş halindeyiz; kazanırsak kaybedeceğiz.”

Bu dünyayı ortak kullandığımız diğer canlılarla bizler köy, kasaba şehirlerde diğer canlılarda kendi yaşam alanlarında, denizde, dağda, çölde, ormanda vb. gibi alanlarda kendi halinde mutlu mutlu yaşarken açgözlü insanlık nedense kendi alanlarına sığamamış ve diğer canlıların yaşam alanlarına sızmaya başlamış.

Kendi alanlarında yaşayan yabanıl hayvanlar için, insanların yeni yerleşim alanları açma hırsı ile ormanlık alanları, sulak alanları yavaş yavaş ancak son zamanlarda çok hızlı biçimde artan bir ivme ile işgal etmeleri üzerine ne beslenecekleri ne su içecekleri ne de barınacakları bir doğal ortamları kalmış ve kendilerini hiç istemese de vahşi insanlarla aynı ortamda yaşamak zorunda bulmuşlardır.

Büyük kentlerde ya da kasabalarda plansız, sokak hayvanları politikası neticesinde artan sokak köpeği nüfusları nasıl bir problem yara

tıyorsa yaşam alanları yok edilen yabanıl hayvanlarda aynı sokak köpeklerinin içine düştüğü çaresizlikle baş başa kalmışlar ve resmen sokağa mahkûm edilmişlerdir.

Aç ve susuz kalmış domuzlar artık yapacak bir şey kalmayınca vahşi insanların yaşadığı alanlara inip çöplüklerden beslenme durumuna düşmüşler ve ara sokaklarda resmen sürü halinde dolaşır olmuşlar..

Hızla artan yapılaşma ile yaşam alanları yok edilen ve daha önceleri görülmeyen bu yabanıl hayvanlar sokak köpekleri gibi çöplüklerde beslenir olmuşlar. Gündüz şartlarında sabah vakitlerinde sürü halinde dolaşan bu yaban domuzları hiç şüphesiz ki insanda bir nebze korku yaratmıyor desek yalan olur. Çünkü yavrularıyla birlikte dolaşan bu domuzlar yavrusuna zarar vereceği kaygısıyla saldırgan olabilir ve bu kaygısında hiç de haksız sayılmazlar hani.

Medyada son zamanlarda sıklıkla tatil yörelerinde su sıkıntısı yaşandığına dair haberleri görmekteyiz çok doğaldır ki bu kadar yapılaşmaya uygun olmayan ve kısıtlı su kaynaklarına sahip bu bölgeler bu kadar nüfus artışına karşı yetersiz su kaynaklarıyla hizmet edemeyeceği aşîkar.

Plansız, programsız rant hırsıyla doldurulan dağ, tepe, ormanlar, sahiller git gide ne insanlara ne de yabanıl hayvanlara yar olacak, bu doğa ile zıtlasma, restleşmede kim karlı kim zararlı çıkacak çok da merak edilecek bir konu değil aslında. Sonucu, idrak sahibi insanlar için trajedi olacağı aşîkârken, bu vatan toprağına bu kadar şefkatsizce saldıranlar içinse sonucu ne yazık ki, çok da umursadıklarını, gelecek kaygısı yaşadıklarını düşünmemektedirim.

ŞENOL ZÜMRÜT KİMDİR?

(AFIAP) ünvanlı fotoğraf sanatçısı, 1989 KHO mezunudur. İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Ankara Sanatım Dergisi, İstanbul Konser Arkası Mecmuası, Zorbatv, Academia Edu, Donanma Dergisi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi ve Rating Academy dergilerinde yazıları yayınlandı. Ulusal ve uluslararası birçok karma fotoğraf sergisine katılırken, 5 kişisel fotoğraf sergisi açmıştır. Süreli olarak Zorbatv de yazılarına devam etmektedir.

VELİLER ÖZEL OKULLARDA DİSİPLİNSİZLİĞİ VE YÖNETİMDE TUTARSIZLIKLARI AFFETMİYOR!

BİR OKULDA DİSİPLİN, POLİTİKALARINDA TUTARLILIK VE UYGULAMALARINDA ADALET YOKSA, KURUMSALLIK VE KALİTEDEN SÖZ EDİLEMEZ.

Okullarda zaman zaman veli, öğretmen, öğrenci ve hatta okul idarecileri arasında istenmedik çatışmalara şahit olmaktadır. Okul çatısı altında “çocukların iyi eğitim alması” için bir araya gelindiği ve paydaşlar arasında iş birliği ve diyalog ile sorunların çözülebileceği unutulursa hiç kimse huzur bulamaz. Bir özel okulun eğitim camiasında “orada disiplin yok” diye etiketlenmesinin bedeli çok ağırdır: Nitelikli öğretmen temin edilemez, öğrenci kayıtlarında azalma yaşanır; okulun kapatılması bile gündeme gelebilir. Devlet okullarını tercih etmeyip oldukça yüksek ücretler ödeyerek eğitim hizmeti alan velilerin beklentileri olağanüstü yüksektir. Hatalara karşı tolerans çok düşüktür; okul içi tüm hizmetlerde mükemmellik aranır.

Geçtiğimiz yıllarda bir özel okul sahibi kendi okulunun gidişatından memnun olmadığını söyleyerek sorunların tespiti için destek talebinde bulundu. Bunun üzerine, okul idarecileri, öğretmen, veli ve öğrencilerle odak gruplar halinde görüşmeler yapıldı, anketler düzenlendi, ders gözlemleri ve gerekli incelemeler yapılarak mevcut durum tespiti yapıldı. En büyük sorun okul idareci ve öğretmenle-

rinin **okulda disiplin sağlamakta etkisiz** kalmalarıydı. Çocukların öğretmenlerine saygısız davrandığı, öğretmenleri işten attırmakla tehdit ettiği ve çocuklar arasında şiddet ve zorbalığın arttığı yönünde görüşler ağırlıklıydı. Anlaşılan, öğrenci ve velileri **“küstürmeme ve kaçırmama”** adına ne yazık ki **“disiplinden taviz”** verilmişti. Öğretmen ve idareciler öğrencilere müdahale etmekten ve yaptırım uygulamaktan çekiniyor ve hatta korkuyorlardı.

Öne çıkan diğer bir sorun ise **ücret politikalarında tutarsızlıklardı**. Bazı kurumsal uygulamalarda (özellikle okul kurucusunun müdahalesi ile) benzer durumlarda **eşitsizlik ve farklılıklar** olmasındı. İlk kayıtlarda kimi velilere öğretmen seçme hakkı tanınırken ötekilerine sözde “kurum politikası” gereği bu hak tanınmıyordu. Bunlardan faydalanan veliler hariç diğer velilerin çoğu “acaba bizler kandırılıyor muyuz veya ihmal ediliyor muyuz?” diye kaygılanıyor ve kuşkulanıyordu. Ayrıcalıklı davranıldığı için o anda mutlu olan veliler bile, akli selimle düşündüklerinde, okulun adaletinden ve tutarlılığından şüpheleniyordu.

Okul bir stratejik plan yaparak alınması gereken tedbirleri belirledi. **Okul tanıtım broşürlerinde ve WEB sitesinde gerçekçi olmayan veya okulda uygulanmayan bilgiler ayklandı.**

Okul kurucusu, öğretmenleri ve idarecileri alınan kararları samimiyetle uyguladılar. Rehber öğretmenler ebeveynleri okul disiplin kurallarının tavizsiz uygulanacağı yönünde bilgilendirdiler. Aradan sadece bir-iki yıl geçmesine rağmen okul bulunduğu bölgede eğitime önem veren nitelikli okullar arasında adından söz ettirmeye başladı. Bölge halkı politikalarının net olarak açıklandığı ve adil olarak uygulandığı böyle bir okula çok ihtiyaç duyuyor olmalıydı ki, okulun öğrenci kayıtları her geçen yıl artmaya başladı. Okul sahibinin büyük korkusu olan “küçülme riski” ortadan kalkmıştı. Hiç kimse “Benim çocuğuma ayrıcalık yapılmıyor! Benim çocuğum kayırılmıyor!” diye okuldan ayrılmadı; tam tersine okula daha çok güvendiler ve bağlandılar.

Velilere uygulanan memnuniyet anketinde “Okulu yakınlarınıza tavsiye eder misiniz?” sorusuna verilen olumlu cevap oranı % 85'lere ulaştı.

Bir okulda disiplin, politikalarında tutarlılık ve uygulamalarında adalet yoksa, kurumsallık ve kaliteden söz edilemeyeceği bir kez daha ispatlanmış oldu.

Okul yöneticileri sorunlara çözüm odaklı yaklaşmayı; görüş, öneri ve eleştirilere açık olmayı benimzediler. Paydaşlara eşit mesafede adaletli, tarafsız ve ilkeli olmanın faydalarını gördüler. En güzeli de okuldaki öğretmen ve idareciler kendi evlatları için neyi layık görüyorlarsa okuldaki her çocuğun buna hakkı olduğunu hiç akıllarından çıkarmadılar.

DR. NEVZAT ADİL KİMDİR?

Resmi ve özel eğitim kurumlarında öğretmenlik, okul müdürlüğü ve genel müdürlük yaptı. Halen özel okul kuruluş ve geliştirme alanında danışmanlık ve yapay zeka uygulamaları için metin yazarlığı yapmaktadır.

“Ebeveynlere Balonlar”
kitabının
yazarıdır.

KONUTTA

YAMAN ÇELİŞKİ

SON 6 YILDAKİ
FİYAT ARTIŞI

% 1.562

15 KAT ARTIŞ!

DÜNYADA MEKAN
ARTIK HAYAL...

Dünyada mekân, ahrette iman... Bu söz, geleneksel olarak Türk insanının konuta dönük güçlü bağlarını, başını sokabileceği bir konut için ömrünü vermesini anlatmaya yeterli olabilir.

İnsanın, gereksinimleri ikiye ayrılır. Doğal ve zorunlu olan; doğal olup zorunlu olmayan. Yeme içme, barınma (başının üstünde bir dam) ve giyim hem doğaldır hem de zorunludur. İnsan, bu gereksinimlerini karşılayamazsa yaşamda kalmaz.

Cinsellik... Doğaldır ama zorunlu değildir. Bu gereksinim karşılanmazsa belki psikolojik bazı sorunlar yaşayabilir. Ancak, ölmez!

Peki, arzular hakkında ne söylenebilir? Klasik iktisatta, arzular ve gereksinimler, bilerek ve isteyerek birbirine karıştırılır. Her arzu gereksinim olarak kodlanır. Böylece, tüketim körüklenir.

Türkiye’de, son yıllarda yüksek enflasyon ortamında barınma konusu gereksinim olmanın ötesine geçti, bambaşka bir yere savruldu.

Çok özel koşulların hüküm sürdüğü bir süreçte konut fiyatları uçtu. Bu dönemde konut alabilen şanslı bir grup, enflasyon karşısında yüksek getiri sağladı. Dar ve sabit gelirli milyonlar, bir damın hayalini bile kuramaz oldu.

Nasıl mı? Merkez Bankası’nın konut fiyatları endeksi 2025’te, 2024 yılına göre yüzde 29 oranında artış gösterdi. Konut fiyatları, 2024’te de yüzde 29,4 oranında artış kaydetmişti. Önceki yıllara da bakalım. Konut fiyatları, 2020 yılından başlayarak hızla arttı. 2020’de yüzde 32,1, 2021’de yüzde 63,5, 2022’de yüzde 151,9, 2023’te de yüzde 83,1 oranında artış yaşandı.

Konut fiyatlarında son altı yılda birikimli olarak yüzde 1.562,9 oranında, diğer bir deyişle 15 kat artış yaşandığı hesaplanıyor.

Türkiye genelinde 120 metrekaRELİK bir konutun fiyatı geçen yıl 4 milyon 336 bin TL’den, 5 milyon 455 bin TL’ye çıktı. Söz konusu konutun fiyatı İstanbul’da 9 milyon TL’ye yaklaşırken, Ankara’da 5 milyon TL, İzmir’de de 6 milyon TL’ye dayandı.

2025'te konut satışları, 2024 yılına göre yüzde 14,3 oranında artarak 1 milyon 688 bin 910'a yükseldi. Satılan konutların 236 bin 668'i ipotekli (kredili), 1 milyon 452 bin 242'si diğer yöntemlerle yapılan satışlardan oluştu. İpotekli satışların yüzde 49,3, diğer satışların yüzde 10,1 oranında arttığı görülüyor.

Belirtmek bile gereksiz. Türkiye'de, konut kredisi limitleri kontrol ediliyor. Daha açık bir deyişle sınırlanmış durumda. Kredi faizleri çok yüksek, konut alabildiğine pahalı!

Peki, bu ağır koşullara karşın konut satışının yüksek olmasının gerekçesi ne?_ Bir görüşe göre altın fiyatlarındaki artışın yarattığı servet etkisi...

İkincisi... Son yıllarda adaletsiz ifadesinin bile soluk kaldığı servet ve gelirde yaşanan büyük transfer. Geniş kesimleri, yığınları oluşturan yoksuldan alıp, zengini daha zengin yapan çarpık sistem. Kısaca, iman tamam da... Milyonlar için dünyada mekân artık hayal.

OLCAY AYDİLEK KİMDİR?

Gazeteciliğe 1996 yılında başladı. Değişik gazete ve televizyonlarda muhabir ve haber müdürü olarak çalıştı. Ankara'da, başta enerji ve ulaştırma olmak üzere ekonomiye ilişkin bakanlıkları yakından takip etmeye devam ediyor.

ÖZGÜR ÇİZGİ
GÜNCEL SİYASİ VE EKONOMİ BÜLTENİ

Şubat 2026